

UJEDINJENI NARODI

CCPR

**Međunarodni pakt o
građanskim i političkim
pravima**

Distribucija
OPĆA

CCPR/C/BIH/CO/1
10. novembar 2006.

Original: engleski jezik

**Komitet za ljudska prava
Osamdest osmo zasjedanje
Ženeva, 16. oktobar – 3. novembar 2006. godine**

**RAZMATRANJE IZVJEŠTAJA KOJE DRŽAVE ČLANICE DOSTAVLJAJU
PREMA ČLANU 40. PAKTA**

Zaključne napomene Komiteta za ljudska prava

Bosna i Hercegovina

1. Komitet je razmatrao incijalni izvještaj Bosne i Hercegovine (CCPR/C/BiH/1) na svom 2402., 2403., i 2404. sastanku (CCPR/C/SR.2402,2403 i 2404), održanim 18. i 19. oktobra 2006. godine, i usvojio sljedeća zaključna razmatranja na svom 2419. sastanku (CCPR/C/SR.2419), održanom 1. novembra 2006. godine.

A. Uvod

2. Komitet pozdravlja dostavljanje, iako sa zakašnjenjem, incijalnog izvještaja države članice, kao i pismene odgovore koji su dati unaprijed. Komitet cijeni detaljne odgovore delegacije na pismena i usmena pitanja članova Komiteta, kao i informacije koje su date u pripremi izvještaja.

3. Komitet žali zbog odsustva predstavnika entiteta u delegaciji države članice.

B. Pozitivni aspekti

4. Komitet bilježi da odredbe Pakta imaju snagu ustavnog zakona i mogu se direktno primjenjivati na sudovima države članice.

5. Komitet podržava usvajanja, u martu 2006. godine, Zakona o izmjenama i dopunama zakona o ombudsmenu za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, kojim se uspostavlja jedinstvena nezavisna institucija ombudsmena na državnom nivou.

6. Komitet bilježi sa zadovoljstvom uspostavljanje državne Agencije za ravnopravnost spolova kao i Gender centara na entitetskom nivou, sa nadležnošću da istražuje pojedinačne slučajeve navodnih povreda Zakona o ravnopravnosti spolova.

7. Komitet podržava reformu krivičnog zakona i sudskog sistema države članice, a posebno:

- (a) Usvajanje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, koji daje opsežne zaštitne mjere kao i definiciju odvojenog krivičnog djela domaćeg nasilja i trgovine ljudima u državnom i entitetskim krivičnim zakonima.
- (b) Usvajanje državnog i entitetskih zakona o zaštiti svjedoka; i
- (c) Uspostavljanje Odjela za ratne zločine na Sudu Bosne i Hercegovine, koji ima nadležnost procesuiranje slučajeva ratnih zločina prebačenih sa Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, i Državne agencije za istragu i zaštitu unutar Ministarstva sigurnosti, kako bi poboljšali suradnju policije sa krivičnim gonjenjem ratnih zločina.

C. Osnovna pitanja zabrinutosti i preporuke

8. Komitet je zabrinut da nakon odbijanja relevantnih ustavnih amandmana 26. aprila 2006. godine, državni Ustav i Izborni zakon i dalje isključuju "ostale", i.e. lica koja ne pripadaju jednom od "konstitutivnih naroda" države članice (Bošnjaci, Hrvati, Srbi), i njihov izbor u Dom naroda i tročlano Predsjedništvo Bosne i Hercegovine (članovi 2., 25., i 26.).

Država članica treba ponovo započeti razgovore o ustavnim promjenama na transparentan način i na širokim osnovama participiranja uključiti sve činioce, sa ciljem usvajanja izbornog sistema koji garantuje jednako uživanje prava svim građanima prema članu 25. Pakta, bez obzira na njihovu nacionalnost.

9. Komitet je zabrinut da Pakt nije preveden na zvanične jezike države članice, te da sudije, tužioci i pravnici nisu potpuno upoznati o direktnoj primjenjivosti odredaba Pakta (član 2.).

Država članica bi trebala dati veliki publicitet odredbama Pakta, *inter alia*, prevođenjem istog na zvanične jezike Bosne i Hercegovine, i poboljšavajući obuku za sudije, tužioci i pravnike o primjeni Pakta.

10. Komitet je razočaran neusvajanjem odgovarajućeg zakona o uspostavljanju Komisije za istinu i pomirenje, kao i drugih inicijativa koje bi promovisale pomirenje (član 2.).

Država članica bi trebala intenzivirati svoje napore oko usvajanja sistematskog pristupa ponovnom uspostavljanju međusobnog povjerenja između različitih etničkih grupa i odgovornosti za već počinjena kršenja ljudskih prava.

11. Komitet sa zabrinutošću bilježi da bez obzira na uvođenje kvota u Izborni zakon Bosne i Hercegovine koji je zahtijevao od političkih stranaka da nominuju najmanje 30% žena kandidata, žene su još uvijek nedovoljno zastupljene u zakonodavnim i izvršnim tijelima na svim nivoima (član 3 i 25(c)).

Država članica treba harmonizovati sistem kvota u Izbornom zakonu sa propisima iz Zakona o ravnopravnosti spolova i poduzeti specijalne mjere dodatno statutornim kvotama, kako bi poboljšala zastupljenost žena u svim zakonodavnim i izvršnim tijelima.

12. Komitet je zabrinut oko izvještaja o nesprovođenju državnog i entitetskih zakona o zaštiti od nasilja u porodici, neprijavlivanju i lakšim kaznama za počinioce, te neadekvatnoj pomoći za žrtve porodičnog nasilja u oba entiteta (član 3. i 7.).

Država članica treba osigurati djelotvorno sprovođenje zakona o suzbijanju porodičnog nasilja, intenzivirati obuku za sudije, tužioce i osoblje za sprovođenje zakona o primjeni takve legislative, kao i bolničkog i drugog osoblja koje radi sa žrtvama porodičnog nasilja i zlostavljenjem djece, uvesti standardne procedure za prikupljanje medicinskih dokaza o porodičnom nasilju, i poboljšati programe pomoći za žrtve i pristup djelotvornom pravnom lijeku.

13. Komitet izražava zabrinutost o nedostatku sredstava za okružne i kantonalne sudove koji procesuiraju slučajeve ratnih zločina, i o nezadovoljavajućoj implementaciji Zakona o zaštiti svjedoka na entitetskom nivou (članovi 6., 7., i 14).

Država članica treba osigurati dovoljno sredstava i kadrova okružnim i kantonalnim sudovima koji sude ratne zločine i osigurati djelotvornu primjenu državnog i entitetskih zakona o zaštiti svjedoka.

14. Komitet bilježi sa zabrinutošću da je sudbina i mjesto gdje se nalaze oko 15.000 lica koji su nestali tokom oružanog sukoba (1992 - 1995) ostaje neriješena. Komitet podsjeća državu članicu da članovi porodica nestalih lica imaju pravo znati o sudbini svojih srodnika, i da neuspjeh da istraži uzroke i okolnosti smrti, kao i mjesta gdje se nalaze nestala lica povećava neizvjesnost i patnju za članove porodice i može predstavljati povredu člana 7. Pakta (članovi 2(3), 6. i 7.).

Država članica treba preduzeti trenutne i djelotvorne akcije da istraži sve neriješene slučajeve nestalih lica i osigura bez odgode da Institut za nestala lica postane potpuno operativan, a u skladu sa odlukom Ustavnog Suda od 13. augusta 2005. godine. Također treba osigurati da centralna baza podataka nestalih lica bude finalizirana i verifikovana, da Fond za podršku porodicama nestalih lica bude osiguran, te da plaćanja porodicama počnu što je prije moguće.

15. Komitet bilježi sa zabrinutošću da prema Federalnom zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, žrtve torture, osim žrtava ratnog silovanja i seksualnog nasilja, moraju dokazati najmanje 60 % tjelesne povrede kako bi dobili status civilne žrtve rata, tako da ovaj uslov može isključiti pravo žrtve psihičke torture na ličnu invalidninu. Komitet je također zabrinut da su lične invalidnine koje primaju civilne žrtve rata znatno niže od onih koje primaju borci učesnici rata u oba entiteta (članovi 2, 7. i 26.).

Država članica mora osigurati da žrtve psihičke torture dobiju status civilne žrtve rata u oba entiteta, te da lične invalidnine koje dobijaju civilne žrtve rata budu usklađene među entitetima i kantonima, te izjednačene sa ličnim invalidninama boraca učesnika rata. Država članica treba uključiti u svoj sljedeći periodični izvještaj ažurirane statističke podatke o broju žrtava psihičke torture i/ili seksualnog nasilja koji primaju invalidnine, te da podaci budu razvrstani prema spolu, starosti, nacionalnosti i prebivalištu, kao i visini takvih naknada.

16. Komitet je zabrinut u vezi trgovine ljudima, posebno ženama i djecom manjinskih nacionalnosti, u svrhu prostitucije ili prisilnog rada, kao što je organizirano prosjačenje po ulicama, te da su izrečene kazne za počiniocje djela trgovine ljudima često preblage. Također je zabrinut u vezi sa propustom države članice da planira odgovarajuća budžetska sredstva za programe borbe protiv trgovine ljudima, kao i o ovisnosti takvih programa o međunarodnim donatorima (član 8.).

Država članica treba osigurati da počinioci djela trgovine ljudima budu djelotvorno krivično gonjeni; sudije, tužioci i službenici za sprovođenje zakona budu obučeni o primjeni standarda borbe protiv trgovine ljudima i korupcije; osigura potrebne fondove iz državnog budžeta za programe pomoći žrtvama i podrške svjedocima; poduzme djelotvorne mjere za borbu protiv eksploatacije djece, posebno romske djece i druge djece manjinskih nacionalnosti u svrhu uličnog prosjačenja ili drugih vrsta prisilnog rada.

17. Iako cijeni postojanje važnih pravnih garancija protiv proizvoljnog pritvora i mogućih loših postupanja, Komitet je zabrinut mogućnošću pritvora u trajanju od 72 sata u policijskoj kontroli, i o informacijama koje govore da pritvorenici nisu uvijek informirani o svojim pravima, uključujući pravo na pravno zastupanje, u fazama i tužiteljskog i sudskog odobrenja istražnog pritvora, kao i ograničenom pristupu prijedlogu tužioca za pritvor (čl. 7. i 9.).

Država članica treba osigurati da svi službenici koji vrše sprovođenje zakona pruže potpunu implementaciju prava osobama lišenih slobode, te da takvim osobama bude garantirano i pravo na ravnopravnost stranaka u postupku.

18. Komitet bilježi sa zabrinutošću da prema članu 132(d) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, krivično osumnjičeno lice može biti u istražnom pritvoru ako se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža samo po osnovu procjene sudije da razlozi zaštite javne sigurnosti ili imovine iziskuju takav pritvor.

Država članica treba razmotriti brisanje nejasnog koncepta javne sigurnosti ili sigurnosti imovine kao osnove za određivanje istražnog pritvora iz Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

19. Komitet je zabrinut u vezi sa oskudnim uslovima u pritvorskim jedinicama u entitetskim policijskim ustanovama i zatvorima koji su često prepuni, nemaju dovoljno

službenika, nedovoljno opremljeni, i pružaju neodgovarajuće vanprитvorske aktivnosti i vježbe. Također je zabrinut u vezi sa oskudnim higijenskim i materijalnim uslovima, nedovoljno kvalificiranog osoblja i neodgovarajućim farmako-bazičnom terapijom za mentalno oboljele pacijente i zatvorenike, posebno u Forezičko–psihijatrijskom odjelu zeničkog zatvora, kao i Psihijatrijskoj bolnici u Sokocu (članovi 7. i 10.).

Država članica treba poboljšati materijalne i higijenske uslove u pritvorskim ustanovama, zatvorima i institucijama za mentalno oboljele u oba entiteta i osigurati odgovarajući nivo osoblja, redovite vježbe i vanprитvorske aktivnosti za zatvorenike, kao i odgovarajući tretman mentalno oboljelih pacijenata. Treba premjestiti sve pacijente iz Forezičko–psihijatrijskog odjela zeničkog zatvora, i s tim u vezi, osigurati da Psihijatrijska bolnica u Sokocu ispunjava sve međunarodne standarde.

20. Komitet bilježi sa zabrinutošću, da usprkos povratu stambenih jedinica prijeratnim vlasnicima i značajnim sredstvima za rekonstrukciju uništenih stambenih jedinica, mnoge izbjeglice i interno raseljena lica se još uvijek nisu vratile u svoja prijeratna mjesta prebivališta ili su ih nakon povratka ponovo napustili (član 12.).

Država članica treba povećati napore kako bi kreirala neophodne uslove za održiv povratak, i.e. kroz borbu protiv diskriminacije manjinskih povratnika, osiguravajući socijalnu reintegraciju povratnika i jednak pristup zaposlenju, obrazovanju i socijalnim uslugama, javnim uslugama, kao što su voda i struja, te kroz dalje deminiranje terena sa većinskom povratničkom populacijom.

21. Komitet je zabrinut u vezi sa oskudnim uslovima u kolektivnim centrima gdje živi oko 7.000 raseljenih lica, a većina ih pripada nacionalnim manjinama i drugim ugoženim grupama (članovi 17. i 26).

Država članica treba nastaviti sa ukidanjem kolektivnih centara za raseljena lica i osigurati odgovarajuće alternativne stanove licima koji žive u takvim centrima.

22. Komitet je zabrinut u vezi sa čestim propustima zdravstvenih ustanova u izdavanju rodni listova za romsku djecu čiji roditelji nemaju zdravstveno osiguranje ili druge načine da plate bolničke nadoknade, iako je takva dokumentacija potrebna za registrovanja djece kod javnih vlasti, te da djeca mogu uživati osnovna prava, kao što su zdravstveno osiguranje i obrazovanje (članovi 16. i 24(2)).

Država članica treba ukloniti administrativne prepreke i nadoknade kako bi osigurala da svi Romi imaju pristup ličnim dokumentima, uključujući i rodne listove, koji su im potrebni kako bi imali zdravstveno osiguranje, socijalnu zaštitu, obrazovanje i druga osnovna prava.

23. Komitet bilježi sa zabrinutošću da država članica namjerava prisilno premjestiti stanovnike romskog naselja u Butmiru, zbog nedostatka neophodne infrastrukture kako bi

se spriječilo zagađenje upotrebe pitke vode, dok takav plan ne postoji za porodice koje nisu Romi, a žive preko puta ulice. Također navodi sa zabrinutošću da takav plan izmještanja ne sadrži bilo kakve detalje vezane za pravne lijekove i kompenzaciju dostupnu romskim porodicama (članovi 2., 17. i 26.).

Država članica treba ponovo razmotriti plan izmještanja romskog naselja u Butmiru, uzimajući u obzir prava stanovnika naselja koje postoji preko 40 godina, kao i alternativna rješenja kako bi spriječila zagađenje korištenje vode. Podsjećamo državu članicu da bilo kakvo izmještanje mora biti izvršeno na nediskriminirajući način i mora biti u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava, uključujući i prava pojedinaca na pravni lijek, kompenzaciju, kao i dodjelu alternativnih stambenih jedinica.

24. Komitet je zabrinut u vezi sa izvještajima o diskriminaciji i nasilju počinjenom nad Romima i bilježi da izvještaj države članice ne sadrži informacije o mogućnostima Roma da dobiju instrukcije na romskom jeziku o svom jeziku i kulturi (član 26. i 27.).

Država članica treba intenzivno poduzimati programe javnog informiranja kako bi spriječila predrasude o Romima u društvu. Također treba uključiti u svoj sljedeći periodični izvještaj detaljne informacije o preduzetim mjerama u smislu sprovođenja lingvističkih i obrazovnih prava Roma koji su zaštićeni prema Zakonu o zaštiti prava lica koja pripadaju nacionalnim manjinama, djelotvornosti takvih mjera, broju romske djece koja dobivaju nastavu na svom jeziku i o svojoj kulturi, razvrstanih po spolu, starosti, mjestu prebivališta, kao i o broju nastavnih sati po sedmici.

25. Komitet je zabrinut u vezi sa izvještajima o provokativnoj upotrebi vjerskih i nacionalnih simbola koji imaju diskriminatorski odnos prema pojedinim nacionalnim grupama, i o nesprovođenju odluke Ustavnog suda od 31. marta 2006. godine u vezi sa upotrebom zastave, grba i himne na entitetskom nivou.

Država članica treba preduzeti djelotvorne mjere kako bi eliminirala takve diskriminatorne prakse i implementirala odluku Ustavnog suda od 31. marta 2006. godine, koja se tiče upotrebe zastave, grba i himne.

26. Komitet određuje 1. novembar 2010. kao datum za podnošenje drugog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine. Komitet također zahtjeva da inicijalni izvještaj države članice i dosadašnja zaključna razmatranja budu publikovana i široko oglašena na službenim jezicima države članice javnosti kao i sudskim, zakonodavnim i administrativnim vlastima. Također zahtjeva da drugi periodični izvještaj bude dostupan civilnom društvu i nevladinim organizacijama koje djeluju u zemlji.

27. Prema članu 71. stav 5. Pravilnika Komiteta država članica treba podnijeti unutar roka od godine dana informacije o sprovođenju preporuka Komiteta u stavu 8., 14., 19. i 23. u gornjem tekstu. Komitet zahtjeva od države članice da uključi u svoj sljedeći

CCPR/C/BIH/CO/1

Strana 7

periodični izvještaj informacije o preostalim preporukama i o samoj implementaciji Pakta.
